

березня 2022 р. № 263

4. Майбутнє відкритих даних під питанням. До якої інформації хоче обмежити доступ держава? Українська правда. URL: Майбутнє відкритих даних під питанням. До якої інформації хоче обмежити доступ держава? | Економічна правда (epravda.com.ua) (дата звернення: 12.05.2023)
5. Open data maturity report 2022. URL: https://prod.ucwe.capgemini.com/wp-content/uploads/2022/12/data.europa.eu_landscaping_insight_report_n8-2022.pdf (дата звернення 12.05.2023)

Лівандовський В.

*студент юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету*

Науковий керівник:

*к. ю. н., доц., доктор права УВУ,
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права ЗУНУ, академік академії
політико-правових наук України
Заслужений юрист України
Кравчук М. В.*

АКТ ЗЛУКИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Впродовж тисячоліть було багато прикладів того як український народ прагнув відновити свою власну суверену державу. Та найбільш активно відбувалися процеси відновлення національної держави українцями на початку ХХ ст. Каталізатором національно-визвольних змагань стала Перша світова війна. Одним із таких важливих фактів державотворення стало возз'єднання УНР і ЗУНР, що започаткувало-відновлення Української держави. 22 січня 1919 р. представники обох сторін провели святковий захід, де урочисто проголосили Акт Злуки, який мав стати ключовим елементом в єдності української нації. За твердженням М. Кравчука: «Особливою подією в історії України стало возз'єднання Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки в єдину Українську Народну Республіку. 22 січня 1919 року у Києві було проголошено «Акт Злуки». ЗУНР увійшла соборну Україну як Західна область Української Народної Республіки (ЗОУНР)» [3, с.195].

Цей Акт став першим кроком до возз'єднання українського народу, який був розділений загарбниками впродовж декількох століть. Також він

був заходом, що став необхідним для захисту та об'єднання зусиль обох держав, які на той час перебували у війні з могутніми противниками. За своєю значимістю Акт Злуки представляв реальну спробу об'єднання українських земель в єдину державу, що також означало возз'єднання народу в одній державі. У цьому плані В. Великочий зазначив: «Питання соборності України, питання єдності українських земель, єдності українського духу – це питання, які завжди будуть актуальними допоки існуватиме українська нація, як політична нація, як український народ» [5].

Стан розробки теми. Зазначена тема знайшла своє висвітлення у наукових розробках таких вчених: В. Великочого, О.Вівчаренка, А. Зими, М. Кравчука, Ю. Кривицького, В. Кульчицького, М. Луцького, В. Смоля, Б. Тищика, І. Усенка. Саме ці роботи сприяли мені у підготовці даних тез.

Об'єктом дослідження є процес державотворення України у ХХ ст.

Предметом дослідження є правова оцінка Акту Злуки та встановлення його значимості для об'єднання УНР та ЗУНР в єдину державу.

Мета дослідження. Провести аналіз і здійснити теоретико-правову оцінку Акту Злуки та визначити його роль в українському державотворенні.

Завдання дослідження. Розкрити роль та особливість даного Акту для української державності, окреслити умови його впровадження та встановити його значимість.

Виклад основного матеріалу. Варто почати з того, що віковічні мрії українців – жити в єдності, на Богом даній землі, які були століттями роз'єднанні різними імперіями. Зокрема, російською, австро-угорською збулися. Адже на думку дослідників: *Возз'єднання українських земель — один із найвизначніших об'єктивних результатів тривалого національно-визвольного руху українського народу до соборності та державного суверенітету.*

Доречно підкреслити, що на думку І.Б. Усенка: «під Актом у цьому контексті слід розуміти не юридичний документ, а певну урочисту процедуру, і словосполучення на зразок «схвалення Акту злуки», «затвердження Акту злуки», «підписання Акту злуки», «ратифікація Акту злуки», «денонсація Акту злуки», якими рясніє сучасна література, є абсолютно некоректними. Оскільки, як вже зрозуміло, не було єдиного документу, який можна було б назвати Актом злуки, то постає питання, який саме комплекс документів закріпив політико-правове об'єднання УНР та ЗУНР. Історично першим тут був Передвступний договір від 1 грудня 1918 р., укладений у Фастові між Директорією УНР з одного боку та «повновласниками» Ради Державних Секретарів ЗУНР з другого боку» [7, с.41]. У Передвступному договорі було вказано, що «Західноукраїнська Народна Республіка заявляє цим непохитний намір злитись з найкоротшим часів одну велику державу з Українською

Народною Республікою – значить заявляє свій намір перестати існувати як окрема держава, а натомість увійти з усією територією й населенням, як складова частина державної цілості, в Українську Народну Республіку» [9, с.79-80].

Отже, цей процес розпочався з ініціативи ЗУНР. «Так, вже 5 листопада, на п'ятий день після взяття влади в свої руки, УН Рада вислала у Київ двох своїх представників (Й. Назарука і В. Шухевича) з метою встановлення контакту з гетьманськими властями в Україні і визначитися щодо якнайшвидшого возз'єднання західноукраїнських земель з усією Україною», зазначили Б. Тишик і О. Вівчаренко [8, с.62]. П. Скоропадський, гетьман Української Держави пообіцяв підтримку ЗУНР. Та невдовзі влада в Україні перейшла до Директорії УНР і тому Передвступний договір був укладений 1 грудня 1918 р. у Фастові саме з Директорією і підписаний її членами (В.Винниченко - голова, П. Андрієвський, Ф. Швець і С. Петлюра- члени) і від ЗУНР підписали уповноваженні представники: д-р Льонгін Цегельський і д-р Дмитро Левицький.

За твердженням Б. Тишик і О. Вівчаренка: «У міжчасі власті ЗУНР чинили дальші кроки для закріплення цього договору. На найближчій сесії УН Ради 3 січня 1919 року у Станіславові була прийнята Ухвала «Про злуку Західноукраїнської Народної Республіки з Українською Народною Республікою». Українська Національна Рада - підкреслена авторами – виконуючи право самовизначення Українського народу – проголосила торжественно з'єднання з нинішнього дня ЗУНР з УНР в одну, одноцільну, суверенну Народну Республіку». Крім того, УН Рада одночасно обрала делегацію у складі 65 чол. на чолі з Львом Бачинським для поїздки в Київ і урочистої ратифікації Ухвали про об'єднання ЗУНР з УНР і всього українського народу [8, с.64].

За твердженням А. Зими: «Погожого морозного дня 22 січня 1919 р. святково прибраний Софіївський майдан у Києві заповнили десятки тисяч жителів столиці, численні гості, військо. О 12 год. над колонами пролунало «Слава», прозвучав національний гімн. Міністр закордонних справ ЗУНР Л. Цегельський оголосив грамоту – Ухвалу Української Національної Ради і передав її голові Директорії В. Винниченку. У відповідь член Директорії Ф. Швець зачитав Універсал уряду УНР, в якому, зокрема, зазначено: «...Віднині воєдино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України, Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буковина й Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснилися віковічні мрії, якими жили і за які вмирили кращі сини України. Віднині є єдина незалежна Українська Народна Республіка...». Духовенство також брало безпосередню участь у святкуванні цієї події в Софіївському соборі, де єпископ Черкаський Назарій відправив службу Божу, а о 12 годині хресний хід направився на майдан» [2, с.18].

«Наступного дня 23 січня 1919 року, за повідомленням дослідників,

обидва надзвичайної великої ваги історичні документи (Ухвала ЗУНР і Універсал Директорії УНР) були зачитані на сесії Трудового Конгресу, який тоді відкрився у Києві і одногосно був ратифікований Конгресом» [8, с.65].

Враховуючи військову підготовку ЗУНР та потенціал УНР їхнє об'єднання могло дати шанс на перемогу у протиборстві із загарбникам. Отже, за твердженням Ю. Кривоцького: «Актуалізація та спроба реалізації ідеї соборності України відбулася на початку ХХ ст. у період Української революції 1917–1921 рр. Результатом величезних усенародних зусиль, праці та боротьби, що тривала століттями, став Акт Злуки – найвища точка визвольних змагань цієї доби» [4, с.44].

На думку Б. Тищика і О. Вівчаренка: «Це було величезне національне свято возз'єднання, соборності українських земель, що довгі століття перебували розірваними, розшматованими чужинцями» [8, с.65].

Висновки. Отже можна підкреслити, що Акт Злуки – це важлива подія, яка кардинально змінила долю українського народу. Саме урочисто проголошений Акт став основою юридичного закріплення єдиної держави, окреслив шлях боротьби для створення своєї власної держави. 22 січня назавжди стало особливою датою возз'єднання українського народу, що піднесло національну свідомість і слугує нагадуванням про вагомість єднання нації. Вчені й досі досліджують перешкоди у цьому процесі. Однією з таких причин є відносини Є. Петрушевича та С. Петлюри. Кожен з лідерів по своєму розумів майбутнє побудови національної держави через, що і виникли колізії у стосунках між ними. Також на це вплинули зовнішні фактори такі як воєнні конфлікти з різних сторін (територіальні зазіхання країн сусідів, в першу чергу росії і Польщі). Причиною було і не бажання появи нового політичного протистояння в середині новоствореної держави, що могло призвести до втрати влади однієї із сторін.

Список використаних джерел

1. Акт Злуки 22 січня 1919 року. Чому ми про це говоримо? URL: <https://ft.pnu.edu.ua/2021/01/25/%D0%B0%D0%BA%D1%82-%D0%B7%D0%BB%D1%83%D0%BA%D0%B8-22-%D1%81%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%8F-1919-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83-%D1%87%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D0%BC%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%86%D0%B5-%D0%B3/> (дата звернення 4 травня 2023 року).
2. Зима. А. Акт злуки як ідея соборності України. *Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка 2019»*. XXI Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2019. 456 с. URL: http://eprints.cdu.edu.ua/3431/1/rodzinka_2019%20-17-19.pdf (дата звернення 4 травня 2023 року).

3. Кравчук М. В. Правові основи будівництва Національних Збройних Сил України в 1914-1993 рр. (Орг-я. структура, штати): Історико–правове дослідження. Івано-Франківськ: Вид. “Плай”; Коломия: видавничо-поліграфічне товариство “Вік”, 1997. 292 с.
4. Кривицький Ю. Соборність як ідейний імператив правової реформи в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету : серія: Право гол. ред. Ю.М. Бусага.* Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип.55. Том.1 С.40-44. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/15935/1/Kryvytskyi%20Y.V.%20Unity%20as%20an%20ideal%20imperative_article.pdf (дата звернення 4 травня 2023 року).
5. Луцький М. Правовий аспект Акту Злуки УНР та ЗУНР. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького.* 2014. № 9. С. 32-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2014_9_6 (дата звернення 4 травня 2023 року).
6. В. Смолій. Акт Злуки УНР і ЗУНР – втілення ідеї Соборності та національної консолідації України: досвід та уроки. *Галичина : всеукр. наук. і культ. просв. краєзн. часоп.. Івано-Франківськ.* 2019р. с.242. URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/istgal/article/view/3708/4312> (дата звернення 4 травня 2023 року).
7. Усенко І. Б. Акт Соборності 1919 року: спроба юридичного аналізу. *Західно-Українська Народна Республіка та її місце в історії українського державотворення (до 100-річчя проголошення) Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції.* Львівський національний університет ім. Івана Франка. Львів. 1 листопада 2018 року. С.40-46. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/Materialy-KONFERENTSIYI-lystopad2018-3-2.pdf#page=40> (дата звернення 4 травня 2023 року).
8. Тищик Б.Й., Вівчаренко О.А. Західноукраїнська Народна Республіка 1918-1923 рр. (До 75-річчя утворення і діяльності), Коломия: Світ, 1993, 120 с.
9. Передвступний договір, заключений дня 1 грудня 1918 року в м. Фастові між Українською Народною Республікою і Західно-Українською Народною Республікою про маючу наступити злуку обох українських держав і одну державну одиницю. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2-х томах . Навч. посіб. для студ. ЗВО. За заг. ред. В.Д. Гончаренка. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Т.2: Лютий 1917 р.– 1996 р./ Уклад. В.Д. Гончаренко, А.Й. Рогожин, О.Д. Святоцький. К. Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. 728 с.
10. Універсал Директорії Української Народної Республіки (22 січня 1919 року). Хрестоматія з історії держави і права України: У 2-х томах . Навч. посіб. для студ. ЗВО. За заг. ред. В.Д. Гончаренка. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Т.2: Лютий 1917 р.– 1996 р./ Уклад. В.Д. Гончаренко, А.Й. Рогожин, О.Д. Святоцький. К., 2000. С. 82-83.